

ledni

11306. Vasárnap

A MAGYAR KIRÁLYI FÖLDMÍVELÉSÜGYI MINISZTERIUM KIADÁSA

RÁDIÓS GAZDASÁGI ELŐADÁSOK

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

ELNÖK: MAYER KÁROLY DR.
HELYETTES ELNÖK: BUDAY BARNA

TAGOK:

MARSCHALL FERENC DR. SZTANKOVICS JÁNOS
NÉMETH JENŐ WELLMANN OSZKÁR DR.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

CZVETKOVITS FERENC DR.

SEGÉDSZERKESZTŐ:

SUHAYDA TIBOR

SZERKESZTŐSÉG:

BUDAPEST, V., KOSSUTH LAJOS-TÉR 11. SZ., II. 202.

III. ÉVFOLYAM

A. SOROZAT

39. SZÁM

OLVASD EL, ŐRIZD MEG ÉS GYŰJTSD KÖNYVTÁRBA!

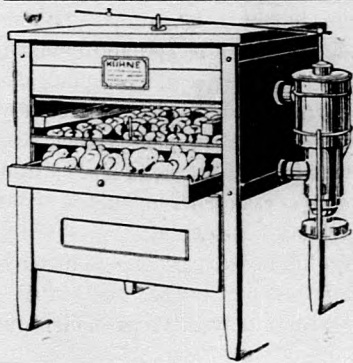
A VÍZISZÁRNYASOK TENYÉSZTÉSE

ÍRTA:

WINKLER JÁNOS

M. KIR. GAZD. TANÁCSOS,

A BAROMFITENYÉSZTŐK ORSZÁGOS EGYESÜLETE FŐTITKÁRA

HA
KELTETŐGÉP —
CSAK
„KÜHNE“
LEGYEN!

A víziszárnyasok tenyésztése.

Írta: **Winkler János** magyar kir. gazdasági tanácsos,
a Baromfitenyésztők Országos Egyesülete főtitkára.

Hazai viszonyaink között a lúd- és kacsatenyésztésnek nagy jövője van s ennek folytán nem tudjuk elegendőképpen e két tenyésztési ág felkarolását a gazdaközönség figyelmébe ajánlani. Hazánkban rendkívül nagy területek használhatók ki nagyobbarányú lúd- és kacsatenyésztéssel. A lúd elsősorban legelőállat és képes nagy területeket bekalandozni, hogy élelmét megkeresse. A kacsza viszont a vizenyős területeket használja ki elsőrendű módon és ilyen kihasználatlan legelő, tó, belviz és mocsárterület igen sok van még az országban.

Aki sikeresen akar *lúdentenyésztéssel* foglalkozni, annak bizonyos rendszert kell megállapítania és célt kell kitűznie. Sok tenyésztő ráfizezett már arra, hogy nem vetett számot a fennforgó lehetőségekkel és nem ezekhez képest állította be az állományt. A lúdentenyésztésnek tulajdonképpen három iránya lehet: pecsenyeludak termelése, hizólibák felnevelése tömés céljából és téli libanevelés. A negyedik irány volna a tenyészlúdertékesítés, ez azonban egészen különleges vállalkozás, amelynél a tenyésztő arra törekszik, hogy egy bizonyos lúdfajtát tisztavérben tenyésszen abból a célból, hogy a felesleges tenyészállatokat eladja.

Magyarország lúdállománya nagyrészt parlagi ludakból áll. Ezt az állományt a tenyésztők emdeni ludakkal igyekeznek javítani. A parlagi lúd igen edzett, erős madár, elbírja a legzordabb klímát is, ha éjjelre száraz és nem túlhideg ól áll rendelkezésére. Eleség dolgában sem kényes és jó legelő mellett alig szorul kézből való etetésre. Súlya általában 4—6 kg. A tollazat színére általában nem vetnek nagy súlyt. Előfordulnak a köztenyésztésben fehér és szürke ludak. Ez utóbbiakat a tenyésztésből ki kellene hagyni és csak fehér ludakat beosztani a tenyésztőrszbe, hogy a szürke színt kiküszöböljük.

Minden országnak megvan a maga különleges parlagi lúdállománya. Különösen nagy hírnévre tettek szert a német ludak, amelyekből — toulousi vér bekeresztezése által — ki lett tenyésztve az emdeni lúd.

Nagy hirneve van még a német pomerániai lúdnek. Ez a fajta szolgáltatja a Németországban közkedvelt füstölt libamelleket és libacombokat. Különösen sok parlagi lúdfajtája van Oroszországnak. Az orosz ludak szintén 4—6 kg. súlyt érnek el, de durva csontozatúak és húruk nem olyan finom, mint a magyar parlagi ludaké. A legelterjedtebb az arsamasz és cholmogorszki lúd.

Amint a közlekedési eszközök javulása következtében a baromfi-kereskedelem az egyes országok között élénkebb lett, egyre gyakrabban jelentkeztek kívánságok, amelyek nagyobbtestű ludak forgalomba-hozatalára irányultak. Ekkor terelődött a figyelem a toulousi és az emdeni lúdra. A toulousi lúd a délfranciaországi viszonyokhoz lévén szokva, csak nehezen honosodott zordabb viszonyok között s a parlagi ludak nemesítésére kevésbé bizonyult alkalmasnak. Kelet-Frizlandban fekvő Emden városa környékén tenyésztenek egy lúdfajtát, amely nagytestű, hosszúnyakú és általában minden tekintetben eltér a közönséges parlagi lúdtól. Az angolok figyelme terelődött először ezekre a ludakra és csakhamar emdeni lúd elnevezéssel kerültek forgalomba. Az angolok azután toulousi vér hozzákeveréssel és cél-tudatos beltenyésztéssel olyan hatalmas fajtát tenyésztettek ki, amely úgy a spert-, mint a gazdasági tenyésztésnek ideálul szolgált és szolgál ma is. Az emdeni lúd eredetileg is kiváló gazdasági haszon-állat és az angolok gazdasági értékét még növelték amellet, hogy igénytelenségét megtartották. Az angoloktól a németek vették át az emdeni lúd további kitenyésztését és ma nagy verseny folyik a két nemzet között az e téren való elsőbbségért. A különbség az angol és a német emdeni ludak között abban van, hogy a németek a toulousi lúdtól öröklött tokát és a mellcsont irányát jelző lebenyszzerű kidudo-rodást, amit ők „Kiel“-nek neveznek, letenyésztették.

Az emdeni lúd tollazata fehér, de a tiszta fehér szín csak a második év után alakul ki, mert a fiatal állatokon még egyéves korukban is láthatók szürke tollak. Érdekes megfigyelni, hogy az egyéves emdeni ludak között előfordulnak tiszta fehérszínű egyedek és ezek többek megfigyelése szerint többnyire gunarak, míg a fiatal tojók tollazatában csaknem mindig láthatók szürkés árnyalatú tollak. Ez a változás előfordul úgy az angol, mint a német emdeni lúdnál.

A lúd általában s így az emdeni lúd is, lassabban fejlődik, mint a tyúk és a kacsa, teljes ivarérettségét csak a második életévben éri el. Egyéves ludak keveset tojnak. A tojástermelés általában február végén kezdődik és lúdankint átlag 15—25 tojásra lehet számítani. A tojás héja tiszta fehér és kemény. A tojás súlya 200—250 gr. Ha a

lúd 10—12 drb. tojást letojt, akkor rendszerint le szokott kotlani. Ha azonban a tojásokat állandóan elveszik aióla, akkor a kotlást 4—5 nap mulva abbahagyja és tovább tojik. 10—12 újabb tojás letojása után megint lekotlik, de akkor ezt a műveletet nem lehet vele megismételtetni. A szakirodalomban előfordulnak jelentések, amelyek 30—40 tojást tojó ludakról számolnak be, de ilyenek igen ritkán fordulnak elő. A tojásokból kikelő lúdpipék súlya 100—125 gr., pehelytollazatuk tiszta sárga, csak részben szürke. A kis libák rendkívül gyorsan fejlődnek, már 6 hónapos korban 7 kg. súlyt is elérnek, 2—4 éves gunarak január-február hónapokban 10—13, a tojók 8—10 kg.-ot nyomnak. A parlagi ludak természetesen nem ilyen súlyosak. Arról, hogy a tisztavérű emdeni libák milyen gyorsan fejlődnek, néhai Beiwinkler Vilmos, a gödöllői állami baromfitelep vezetője mérlegeléseket végzett, amelyek a következő eredményt mutatták: A pipe súlya május 15.-én 100 gr., június 1.-én 650 gr., június 15.-én 1175 gr., július 1.-én 1990 gr., július 15.-én 3247 gr., augusztus 1.-én 3862 gr., augusztus 15.-én 4450 gr., szeptember 1.-én 4712 gr., szeptember 15.-én 5237 gr., október 1.-én 5870 gr., október 15.-én 6297 gr., november 1.-én 6437 gr., november 15.-én 7000 gr., december 1.-én 7212 gr., december 15.-én 7212 gr., december 31.-én 7212 gr.

A 3 éves tenyészgúnár súlya a párzási időszak előtt 10—13 kg., a 3 éves tenyésztojók súlya 8—10 kg. A most ismertetett mérlegelési táblázat igen érdekes, mert nemcsak az látszik belőle, hogy milyen gyorsan fejlődnek a libák, hanem az is, hogy piaci célokra 6½ hónapnál tovább nem érdemes a ludakat tartani, mert a fejlődésben hosszabb szünet következik be és ha csak nem hizlalunk, libáink súlya nem fog gyarapodni. Nem kevésbé érdekes az emdeni lúd kimérési súlya is. Ezek az adatok szintén Beiwinkler után vannak véve és nem hizlalt, hanem sovány, a tórol befogott 6½ hónapos gúnárról vannak véve. Élősúly 8100 gr., vér 600 gr., pehelytollazat 140 gr., fosztásra alkalmas tollak 280 gr., két szárny (utolsó tag a nagy evezőtollakkal) 100 gr., fej és lábak 475 gr., belek 430 gr., máj 100 gr., gyomor és szív 250 gr., zsír 500 gr., pecsenye, ahogy a sütőbe kerül, 5225 gr., csontok 600 gr., a pecsenyén levő tiszta súly 4625 gr., az élvezhető részek tiszta súlya összesen 6075 gr., tehát az élősúlynak 75%-a élvezhető.

Az eredményes emdeni lúdentenyésztésnek egyik főfeltétele, hogy kétéves tenyészállatokat szerezzünk be, mert ezek tojásai sokkal termékenyebbek, mint a fiataloké. Az is fontos, hogy a tenyésztőrzset már ősszel állítsuk be, hogy a helyhez hozzászokjanak. Általában 3—4 tojót szokás egy gúnárra számítani, de ha pl. 10 tojót tartunk, akkor

4 gunarat adjunk hozzájuk, de úgy, hogy állandóan csak kettő jár a tojókkal, míg a másik kettő el van zárva és naponta felváltjuk a 2—2 gunarat. Nagyobb libacsapatoknál ugyanilyen legyen az arány, mert csak így biztosíthatjuk a tojások termékenyitetttségét. Ezzel az eljárással egy másik célt is érünk el. Párzás idején a gunarak egymás között sokat veszekednek és az erősebbek a gyengébbeket üldözik, elmarják s ez a veszekedés mind a tojások termékenységének rovására megy. Ha a tojók megkezdik a tojástermelést, akkor éjszakára ne hagyjuk együtt a gunarakkal, mert ezek egész éjjel nyugtalanítják azokat és a tojástermelés kisebb lesz, mint kellene. Ezért a gunarokat éjszakára mindig különítsük el.

A lúdpipék felnevelése és általában a ludak etetése meglehetősen egyszerű. Arra kell csak figyelni, hogy a ludak elsősorban legelő állatok és sok zöldet, sok fűvet igényelnek. Szívesen megeszik a mageléséget és a különféle örleményekből álló lágyeleséget is. Ez azonban csak kiegészítő takarmány legyen, mert csak akkor jövedelmező a lúdentenyésztés, hogyha a ludak az év legnagyobb részében eleségüket a szabadban, a legelőn találják meg. A ludak hizlalása ősszel kezdődik, még pedig önhizlalással, amikor is a hizlalásba vett állatokat bőven tartjuk lágyeleséggel s ha ilyen bő etetés mellett már nem híznak, akkor következik a tömés, amely nálunk általában vízbeáztatott szemeskukoricával történik. Németországban, ahol húsrá hizlalják a ludakat, különféle örleményekből készült metéltekkel tömik az állatokat. A hizlalásról talán egy későbbi alkalommal bővebben fogunk szólhatni.

Végül megemlítjük, hogy vannak még diszludak is, amilyen például a kínai hattyú vagy búboslúd, a paradicsomlúd, a sörényeslúd és az ausztráliai lúd.

A *kacsatenyésztés* üzemágai újabban eggyel megsaporodtak. A tenyészállatnevelés mellett a termelés pecsenyekacsák és hizott, vagyis tömött kacsák forgalombahozatalára irányul. Ehhez csatlakozik újabban a tojástermelés, mert sikerült olyan kacsafajtákat kitenyészteni, amelyek tojóképesége vetekszik a tyúkokéval. A fiatal pecsenyekacsatermelés üzemágát úgy rendezhetjük be, hogy kora tavasztól egész nyárig fiatal kacsákat viszünk a piacra, a hizott kacsák üzemágát pedig akként, hogy szeptembertől kezdve egész újév utánig állandóan és rendszeresen tudjunk hizlalt, vagyis tömött kacsákat a piacra adni.

Az előbbi üzemág könnyebb és kevesebb kockázattal jár, mert a kis kacsák hamar elkerülnek a tenyészetből és csak a tenyész-kacsák maradnak ott. A telep talaja tehát sokáig pihen és minthogy a tenyész-

tés csak a következő évadban kezdődik megint, a fertőzés veszedelme jóval kisebb. Az utóbbi üzemág kockázatosabb, mert a szaporulat sokáig marad a telepen és így hosszabb ideig van a fertőzés veszedelmének kitéve, ezzel szemben természetesen nagyobb jövedelmet is hoz.

Kacsafajta nagyon sok van. A parlagi kacsá elnevezés alatt egész sereg kacsafajtát értünk, amelyek nagyság és szín tekintetében különböznek ugyan egymástól, de valamennyinek közös őse van és ez valószínűleg a tőkés-kacsá lesz. A parlagi kacsák általában hasonlítanak a vadkacsához, csak törzsük nem olyan karcsú és nem is tudnak olyan jól repülni, mint ezek. A tollazat színe tekintetében ma már igen sok változat található. Vannak feketék, fehérek, barnák, sárgák, szürkék, tarkák. Igen edzettek. Izletes húst szolgáltatnak és nagyon hízkonyak. Tojástermelésük elég csekély, 60—80 darab. A tojások súlya általában 60 gramm. Minthogy a fogyasztók általában szeretik a súlyosabb kacsapecsenyét, igyekeztek a tenyésztők a parlagi kacsákat nagyobbtestű kacsafajták bekeresztése által javítani. Erre a célra használták kezdetben a roueni kacsát, amely igen nagy testű, izletes húsu, de a színe olyan, mint a vadkacsáé, így nem lehetett vele fehér kacsákat kitenyészteni. Már pedig a kacsatenyésztők törekvése az, hogy lehetőleg fehér kacsákat tartsanak, mert a kacsatoll éppen olyan jó minőségű, mint a lúdtoll. Később az aylesbouri kacsát használták erre a célra, amely fehértestű ugyan, de az angol éghajlathoz lévén szokva, nehezen honosodott meg nálunk. A parlagi kacsák nemesítésére legjobban bevált a pekingi kacsá, amely nagytestű, fehértollazatú, igen edzett, erős állat és tisztavérben is kitűnően tenyészik hazai viszonyaink között. Jellemző sajátsága a meredek tartása és a tollazat tejfelsárgás színárnyalata. Hazája Kína. A szakirodalomban olvasható adatok szerint 1873-ban tűnt fel az amerikai tenyésztőknek és innen került először Amerikába. Európába csak később került. A kis kacsák igen gyorsan fejlődnek és erre nézve Beiwinkler Vilmos összeállításai nyomán a következőket közölhetjük: a gácsérpipe súlygyarapodása fejlődés közben: június 1.-én 52 gr., június 15.-én 183 gr., július 1.-én 441 gr., július 15.-én 760 gr., augusztus 1.-én 1200 gr., aug. 15.-én 1760 gr., szeptember 1.-én 2081 gr., szeptember 15.-én 2360 gr., október 1.-én 2660 gr., október 15.-én 2840 gr., november 1.-én 3140 gr., november 15.-én 3630 gr., december 1.-én 3630 gr., december 15.-én 3630 gr., december 31.-én 3630 gr. Ha a pekingi kacsákat hizlalási célra tartjuk, vagy pedig korán akarunk pecsenyekacsákat eladni, jobban etetjük az állatokat s ebben az esetben 8—10 hetes korukban a teljesen megtollasodott kacsák 2—2¼ kg.-ot is nyomhatnak. A fel-

sorolt adatokból megállapíthatjuk, hogy a pekingi kacsákat $5\frac{1}{2}$ hónapnál tovább nem érdemes tartani, mert a fejlődésben hosszabb szünet következik be és hacsak nem hizlalunk, a kacsák súlyban nem gyarapodnak. A tenyészkacsák súlya 7 hónapos korukban $3\frac{1}{4}$ — $3\frac{3}{4}$ kg., $1\frac{1}{2}$ —2 éves tenyészkacsáknál rendes etetés és vizikifutó mellett a gácsér 4 kg., a tojó $3\frac{1}{2}$ kg. A tenyésztésre alkalmatlan gácsérokat 5 kg.-ig is lehet kihizlalni. A pekingi kacsának nagy gazdasági értéke van. Kimérési adatai ugyancsak Beiwinkler szerint a következők: élősúly $6\frac{1}{2}$ hónapos korban 3500 gr., vér 140 gr., tollak 250 gr., konyhában el nem használható részek, úgymint belek, csőr és az állatban levő ételmaradékok 360 gr., az úgynevezett aprólék, úgymint a zúza, a máj, a nyak, a fej, háj, két szárny és lábak 900 gr., az aprólék csontjai 140 gr., a nyers kacsapecsenye súlya, ahogy a sütőbe kerül: 1850 gr., a csontok súlya 250 gr., tiszta élvezhető súly 2500 gr. A fogyasztási súly az élősúlynak 71·4%-a a gácsérnál, a tojónál 71·9%-a.

E kacsafajtákon kívül még a következők vannak elterjedve: a ducklairkacsa, a cayugakacsa, az orpingtonkacsa, a búbos- vagy császárkacsa, a japánkacsa, amelynek a testtartása éppen olyan, mint a pekingi kacsaé, csak a tollazat színe olyan, mint a vadkacsaé; elég gyakori a pézsmakacsa, végül a magasan fészkelő repülőkacsa, amely nálunk azonban csak igen ritkán található.

Újabban, mint már említettük, jó tojófajtákat tenyésztettek ki és ezek között a legelsőek az indiai futókacsák és a khaki campbell kacsa. Ezek igen könnyű állatok, de nagyon jól tojnak. A legutóbbi angol tojóverseny tanúsága szerint több egyed akadt, amely 333 tojást is tojt és e jó tojóképeseknek tulajdonítható, hogy külföldön is, de nálunk is egyre szaporodnak a tojástermelés céljából alapított kacsa-farmok.

A tenyésztőrzsek összeállítására vonatkozóan azt lehet mondani, hogy legcélszerűbb kora tavasszal egy gácsérra öt tojót számítani, áprilistól kezdve pedig még két tojót hozzáadhatunk. A tenyésztőrzseket nem szabad sem túl fiatal, sem túl öreg állatokból összeállítani, vagyis 1 évnél fiatalabb és 6 évnél idősebb állatokat ne használjunk tenyésztésre. A beosztást rendszerint úgy intézik, hogy az öreg gácsérokhöz adják a fiatal tojókat és a fiatal gácsérokhöz az öregebb tojókat. A kacsapipék könnyen kelnek ki a tojásokból és gyorsan felnevelhetők. A jövedelmező kacsatenyésztés beállításánál elsősorban figyelembe kell venni a területet. Míg a lúd a fűben gazdag legelőt hálálja meg a legjobban, addig a kacsa az eleségben gazdag vízi

kifutón él meg a legjobban és a legolcsóbban. A kacsá rendkívül falánk állat s ha zsákból kell etetni, ritkán jövedelmez jól; de ha eleséget ingyen találja meg, akkor a kacsatenyésztés egyike a legjövedelmezőbb állattenyésztési ágaknak. A kacsá elsőrendű zsirtermelő, éppen azért hizlalása, tömése is igen jól kifizeti magát. Hollandiában a belvizek mentén igen sok jól jövedelmező kacsatenyésztés van és a hollandusok példáját a magyar tenyésztők is követhetnék.

E rövid előadás keretében igyekeztem az érdeklődők figyelmét felhívni a víziszárnyasok tenyésztésére. Azok, akiket ez a kérdés közelebbről érdekel, közelebbi felvilágosításokat a Magyar Baromfi-tenyésztők Országos Egyesületétől kaphatnak, amelynek címe: Budapest, IX., Üllői-út 25.

